

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Педагогічний факультет
Кафедра початкової та дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«30» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ПЕДАГОГІКА (ЗАГАЛЬНА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ, ДИДАКТИКА
ПОЧ. ОСВІТИ)**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 013 Початкова освіта

Освітньо-професійна програма: Початкова освіта

2023 – 2024 навчальний рік

Розробник: доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової та дошкільної освіти Якименко Світлана Іванівна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти

Протокол № 1 від «29» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ (Якименко С. І.)

«29» серпня 2023 р.

Анотація

Робоча програма нормативної дисципліни «Педагогіка (загальна та історія педагогіки, дидактика початкової освіти)» розроблена кафедрою початкової освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до освітньої галузі знань: 01 Освіта фахівців спеціальності 013 Початкова освіта.

Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики, вивчення навчального матеріалу дисципліни, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Опрацювання запропонованого курсу передбачає опанування системи знань про загально-методологічні основи педагогіки; теорію і практику процесу виховання; основи корекційної педагогіки; управління в освітніх навчальних закладах; дидактику як теорію освіти і навчання; набути необхідних загальних педагогічних вмінь та навичок фахівця-організатора навчально-виховного процесу в освітньому закладі, що сприятиме формуванню необхідної ефективної, діяльності.

Ключові слова: педагогіка, предмет вивчення педагогіки, категорія, дидактика, методи, принципи, виховання, освіта, навчання, розвиток, методологічні основи педагогіки, структура педагогічної науки, міжпредметні зв'язки, методологія педагогічних досліджень.

Abstract.

The working program of the normative discipline «Pedagogy (general and history of pedagogy, didactics of primary education)» was developed by the Department of Primary Education on the basis of educational-professional program of bachelors in accordance with the educational field of knowledge: 01 Education of specialists in specialty 013 Primary education.

The program identifies general knowledge that requires student involvement in accordance with the educational and qualification characteristics, the study of educational material of the discipline, the need for methodological support, storage and technology for assessing student achievement.

Elaboration of the proposed course involves mastering the system of knowledge about the general methodological foundations of pedagogy; theory and practice of the process of education; basics of correctional pedagogy; management in educational institutions; didactics as a theory of education and training; to acquire the necessary general pedagogical skills and abilities of the specialist-organizer of the educational process in the educational institution, which will contribute to the formation of the necessary effective activities.

Keywords: pedagogy, subject of pedagogy study, category, didactics, methods, principles, upbringing, education, training, development, methodological bases of pedagogy, structure of pedagogical science, interdisciplinary connections, methodology of pedagogical researches.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 12	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна
Загальна кількість годин – 360	Спеціальність 013 Початкова освіта	<i>Рік підготовки:</i>
		1-й, 2-й
		<i>Семестр</i>
		1-й, 2-й, 3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 1 сем. – 1,3 2 сем. – 3,3 2 сем. – 3,3	Ступінь Бакалавра	<i>Лекції</i>
		40 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		80 год.
		<i>Лабораторні</i>
		-
		<i>Самостійна робота</i>
240 год.		
		Вид контролю: екзамен

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 360 год: 120 год – аудиторні заняття, 240 год – самостійна робота (33%/67%).

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Педагогіка (загальна та історія педагогіки, дидактика початкової освіти)» є формування у студентів уявлення про предмет, мету і завдання педагогіки та історії педагогіки, про методи науково-педагогічного дослідження, про сутність педагогічної діяльності і майстерності вчителя та її значення для навчання і виховання дітей; підготовка майбутніх вчителів початкової школи до проектування навчального процесу, забезпечення умов застосування студентами знань при плануванні власної педагогічної діяльності в закладах освіти та у міжособистісних взаєминах з оточуючими.

Завдання:

- ознайомити з основними категоріями педагогіки, її предметом дослідження;
- виробити практичні вміння і навички використання методів науково-педагогічного дослідження під час написання рефератів, статей, курсових та магістерських робіт;
- ознайомити студентів з особливостями розвитку, формування і виховання особистості школяра, з віковими особливостями дітей;
- навчити студентів використовувати навчальний матеріал у конкретних умовах педагогічної ситуації, спираючись на засвоєні теоретичні положення; підготувати до свідомого оволодіння дидактичними вміннями та технологіями; залучати до діяльності творчого характеру (виступу, доповіді, плану дії тощо);
- ознайомити з історію становлення виховання та освіти на різних історичних етапах на Україні та в Східній і Західній педагогічній думці; зміст основних державних документів; історію виховання і педагогіки рідного народу; педагогічну діяльність і погляди видатних просвітителів, освітніх діячів, учених;
- усвідомлювати взаємовплив народної та наукової педагогіки, джерела історії педагогіки, зв'язок історії педагогіки з іншими науками;
- навчити студентів працювати з першоджерелами, аналізувати педагогічну літературу, оперувати поняттями педагогіки, розкривати гуманістичні та демократичні засади розвитку національної школи і педагогіки за роки різних епох розвитку української держави, застосовувати ідеї та засоби різної концепції; співвідносити історичний досвід виховання з потребами сучасної освіти.
- розвиток у майбутніх спеціалістів педагогічного мислення, здатності до аналітичного розуміння педагогічної діяльності, навчання їх творчим підходам до визначення педагогічних дій у нестандартних педагогічних ситуаціях.

Передумови для вивчення дисципліни:

Вікова психологія, загальна психологія, історія педагогіки, спеціальні методики викладання навчальних дисциплін, корекційна педагогіка, основи педагогічної майстерності.

Навчальна дисципліна складається з 12 кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН – 1. Знати сучасні теоретичні основи освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН – 2. Знати мету, завдання, зміст, методи, організаційні форми й засоби початкової освіти, суть процесів навчання, виховання та розвитку учнів молодших школярів на уроках й у позаурочній діяльності.

ПРН – 4. Знати закономірності та теорію процесу навчального пізнання, у тому числі – сучасні освітні технології.

ПРН – 6. Знати зміст нормативних документів, що регламентують початкову освіту: Державний стандарт початкової освіти, освітні (типові й нетипові) програми, вимоги Концепції Нової української школи.

ПРН – 16. Здатність до навчання упродовж життя й подальшого удосконалення власної професійно-педагогічної кваліфікації.

ПРН – 17. Готовність аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

I. Загальнопредметні:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності початкової освіти, що передбачають застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання й характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК-1. Здатність діяти відповідально та свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини й громадянина; реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (**громадянська компетентність**).

ЗК-2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування із представниками інших професійних груп різного рівня (**соціальна компетентність**).

ЗК-3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (**культурна компетентність**).

ЗК-5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (**підприємницька компетентність**).

II. Фахові:

СК-1. Предметна компетентність. Здатність до застосування знань, умінь і навичок із циклу професійно-наукових дисциплін, що є теоретичною основою побудови змісту освітніх галузей Держстандарту початкової освіти.

ФК – 5. Професійно-комунікативна компетентність (ПКК). Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами.

ФК – 5.2. Вербально-логічна. Здатність педагога володіти доцільними формами вербального професійного спілкування в колективі, сприймати, осмислювати й відтворювати зміст і основну думку усних і письмових висловлювань, коригувати власне й чуже мовлення; здатність опрацьовувати, групувати навчальну інформацію, адекватно усвідомлювати комунікативний сенс повідомлень, запам'ятовувати й у разі необхідності актуалізувати в пам'яті професійні знання, фактичні дані, навчальну інформацію.

ФК – 5.3. Інтерактивна. Здатність педагога організувати ефективну спільну навчально-виховну діяльність і педагогічне спілкування; здатність співпрацювати для досягнення

поставленої мети, знаходячи при цьому шляхи взаємодії зі всіма суб'єктами навчально-виховного середовища.

ФК – 5.4. Соціально-комунікативна. Здатність учителя в будь-якій педагогічній ситуації орієнтуватися на всіх учасників навчально-виховного середовища, приймати правильні рішення і, як наслідок, досягати поставленої мети навчання й виховання.

ФК – 5.6. Предметно-змістова. Володіння змістовим аспектом комунікації, термінологією, мовленнєвими конструкціями, що притаманні всім предметам, визначеним навчальним планом початкової школи та здатність до розв'язання певного кола питань у конкретній ситуації педагогічної діяльності вчителя початкових класів.

1. Програма навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 360 годин / 12 кредитів ECTS.

КРЕДИТ 1. ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІКИ, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ. ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

Тема 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу.

Педагогіка як наука її завдання, основні педагогічні категорії: освіта, навчання, виховання. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Характеристика складових народної педагогіки. Козацька педагогіка, її основні завдання, зміст. Розвиток Духовної педагогіки. Погляди християнських теологів, філософів та церковних діячів щодо навчання і виховання (Квінт Септимій Флоренс Тертулліан (прибл. 160—222), Августин (Блаженний) Аврелій, Фома Аквінський (1225—1274), Ян Амос Коменський (1592—1670).) Світська педагогіка про цілі, зміст і правила виховної діяльності.

Тема 2. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження.

Характеристика методів науково-педагогічного дослідження – емпіричних:

а) вивчення педагогічної літератури, документів та результатів діяльності; б) спостереження;

в) опитування (інтерв'ювання, анкетування, бесіда); г) оцінювання (рейтинг, консиліум);

д) вивчення і узагальнення педагогічного досвіду; е) діагностика (тестування, шкалування); ж) педагогічний експеримент (природний, моделюючий, лабораторний). Характеристика методів науково-педагогічного дослідження – теоретичних: а) теоретичний аналіз та синтез; б) узагальнення, класифікація, порівняння; в) моделювання.

Науково-дослідницька робота студентів як обов'язковий елемент системи підготовки в університеті. Основні завдання і форми науково-дослідної роботи у ВНЗ. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження. Вимоги до написання реферату. Тези доповіді та наукова стаття. Підготовка магістерської роботи як кваліфікаційного дослідження

КРЕДИТ 2. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА.

Тема 3. Розвиток і формування особистості молодшого школяра. Спадковість і розвиток особистості.

Основні поняття проблеми: «людина», «особистість», «індивідуальність», «розвиток», «виховання», «формування особистості». Роль спадковості у розвитку і формуванні особистості. Роль середовища у розвитку і формуванні особистості. Особливості розвитку молодших школярів, які необхідно враховувати: в процесі пізнавальної діяльності; в спілкуванні. Роль діяльності та спілкування в формуванні особистості. Провідні види діяльності

учнів.

Тема 4. Становлення особистості у процесі соціалізації. Вікові етапи в розвитку особистості школяра, їх характеристика.

Виховання, як педагогічний процес індивідуального становлення особистості. Дитина як суб'єкт виховання. Взаємозв'язок процесів виховання й розвитку. Вікові етапи в розвитку особистості школярів, їх характеристика. Видатні педагоги про вікову періодизацію: Арістотель, Ян Амос Коменський, Жан-Жак Руссо, та ін. Акселерація. Аналіз сучасних теорій розвитку особистості. Врахування закономірностей вікового та індивідуального розвитку дітей в процесі навчання та виховання молодших школярів.

КРЕДИТ 3. МЕТА ВИХОВАННЯ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ. ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА МАЙСТЕРНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ.

Тема 5. Мета виховання в історії педагогіки.

Значення мети для педагогічної теорії та практики. Історичний та класовий характер мети виховання. Структурні компоненти всебічного розвитку особистості, їх взаємозв'язок. Комплексний підхід до виховання, як умова забезпечення всебічного розвитку особистості.

Тема 6. Сутність педагогічної діяльності та майстерності вчителя.

Поняття педагогічної діяльності. Основні компоненти педагогічної діяльності. Функції педагогічної діяльності вчителя. Поняття педагогічної майстерності, її основні компоненти. Поняття гуманістичної спрямованості. Роль основних складових педагогічної компетентності для майстерності вчителя. Характеристика основних педагогічних здібностей вчителя. Педагогічна ситуація і педагогічна задача. Майстерність педагогічного спілкування. Техніка мовлення вчителя.

КРЕДИТ 4. ВИНИКНЕННЯ ВИХОВАННЯ. ВИХОВАННЯ У ПЕРВІСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ТА ЗА ЧАСІВ ДАВНІХ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Тема 7. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві. Сім'я українців з найдавніших часів до сучасності.

Виникнення виховання як суспільного явища. Теорії про походження виховання: біологізаторська, психологічна, релігійна, трудова, соціологізаторська. Виховання у первісному суспільстві: вікові і статеві відмінності у вихованні дітей; поява перших в історії закладів для життя і виховання підростаючих людей – будинки молоді. Функції та характерні риси української родини. Сім'я та родинне виховання у найдавніші часи на Україні.

Тема 8. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.

Виховання і школа в Стародавній Греції: Спартанська система виховання; Афінівська система виховання. Виховання і школа в Стародавньому Римі. Педагогічні погляди грецьких і римських філософів: Платона, Сократа, Арістотеля, Демокріта, Квінтіліана.

КРЕДИТ 5. ВИХОВАННЯ, ОСВІТА ТА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ (9-13 СТ.), ТА В ЕПОХУ УКРАЇНСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ (16-І ПОЛ. 18 СТ).

Тема 9. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні за часів Київської Русі (9-13 століття).

Соціальні умови становлення писемності східних слов'ян. Виникнення перших шкіл у Київській Русі (Школи грамоти та «книжного вчення», Монастирські школи): зміст та організація навчання. Кормільство – як форма домашнього виховання дітей феодальної знаті.

Педагогічна думка Київської Русі. Твори перекладні: «Пчела», «Златоуст», «Златоструй», «Ізборнік» Святослава 1073 р., «Ізборнік» Святослава 1076 р. і ін. Твори оригінальні (вітчизняного походження): «Слово про закон і благодать» Іларіона, «Слово деякого калугера про читання книг» Іоанна, «Повість временних літ» Нестора, «Повчання дітям» Володимира Мономаха і ін.

Тема 10. Становлення і розвиток національної системи виховання та освіти в епоху Українського Відродження (16 – I пол. 18 століття).

Загальна характеристика культури й освіти українського Відродження. Система освіти на Україні в період Відродження: а) елементарна освіта; б) середня освіта; в) вища освіта. Виникнення братських шкіл. Вищі заклади освіти в Україні: Львівський університет, Острозька школа-академія; Києво-Могилянська академія. Діяльність козацьких шкіл в Україні (січові, полкові, музичні та ін.). Система виховання лицаря-козака. Діяльність січових і козацьких шкіл на Україні. Козацька читанка. Козацька педагогіка (ступені козацького виховання: фізичне, психофізичне, моральне, трудове, військово - спортивне виховання молоді).

КРЕДИТ 6. ЖИТТЯ ТА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ Я.А.КОМЕНСЬКОГО ТА К.Д.УШИНСЬКОГО

Тема 11. Педагогічна система Я.А. Коменського – засновника педагогічної науки та реформатора школи.

Життєвий шлях Я.А.Коменського. Формування й основні риси світогляду Я. А. Коменського. Вчення Я.А.Коменського про школу. Організація навчання. Обґрунтування класно-урочної системи навчання. Дидактичні погляди Я.А.Коменського. Педагогічні ідеї Я.А.Коменського. «Велика дидактика» – основа теорії і практики виховання та навчання. Роль вчителя і вимоги до нього в педагогічній спадщини Я.А.Коменського. Значення педагогічної спадщини Я.А.Коменського для сучасної школи

Тема 12. Видатний вітчизняний педагог К.Д. Ушинський.

Життя, педагогічна діяльність і умови формування світогляду К. Д. Ушинського. К. Д. Ушинський про педагогіку (в вужчому і ширшому розумінні цього поняття) то як науку і мистецтво виховання. Розробка К. Д. Ушинським принципу народності виховання і національної системи виховання. К. Д. Ушинський про застосування в навчанні і вихованні народної педагогіки. Дидактичні погляди К. Д. Ушинського. Вимоги до вчителя. К. Д. Ушинський про моральне і трудове виховання. Вплив К. Д. Ушинського на розвиток школи і педагогіки інших народів.

КРЕДИТ 7. ШКОЛА І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В РАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД.

Тема 13. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках ХХ-го ст. Педагогічна теорія та практика А.С. Макаренка.

Система народної освіти України в 20–30 роки, особливості розвитку її ланок, суперечності цього процесу. Основні віхи життя і педагогічної діяльності А.С.Макаренка. Теорія та практика А.С.Макаренка у формуванні учнівського колективу. А.С.Макаренко про поєднання навчання з трудовим вихованням. Неоднозначність сучасної оцінки педагогічної спадщини А.С.Макаренка.

Тема 14. Основні ідеї радянської педагогіки (40-80рр. ХХ ст.). Видатний український педагог В.О. Сухомлинський.

Освіта і педагогіка в Україні в повоєнні роки (40-55-ті). Освіта, виховання і педагогіка в Україні в 50-80-х роках. Життя і педагогічна діяльність В.О.Сухомлинського. Питання

морального, трудового і естетичного виховання учнів в теорії і практиці В.О.Сухомлинського. Проблеми виховання громадянина.

КРЕДИТ 8. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДИДАКТИКИ

Тема 15. Дидактика як галузь педагогіки.

Предмет і функції дидактики, становлення дидактики як науки. Зв'язок дидактики з іншими науками. Завдання сучасної дидактики початкового навчання. Види і методи дидактичних досліджень.

Тема 16. Особливості змісту початкової освіти. Характеристика Державного стандарту початкової освіти.

Поняття про зміст освіти. Реформування змісту початкової освіти. Зміна Державного стандарту початкової освіти в умовах Нової української школи. Навчальні плани і програми для початкових шкіл. Підручники для початкової школи.

КРЕДИТ 9. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 17. Сутність та структура процесу навчання у початковій школі.

Сутність процесу навчання. Принципи і правила навчання. Етапи навчального процесу. Організація диференційованого навчання. Мотивація учіння молодших школярів. Гуманізація навчального спілкування. Організація навчального співробітництва. Емоційність процесу навчання. Формування в молодших школярів уміння вчитися як ключової компетентності.

Тема 18. Принципи навчання

Номенклатура принципів навчання та їх реалізація. Системний підхід до реалізації принципів навчання. Особливості реалізації принципів навчання у практиці сучасної початкової школи. Правила навчання.

КРЕДИТ 10. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тема 19. Характеристика методів та засобів навчання у початковій школі.

Сутність і функції методів навчання. Класифікація методів навчання. Методи усного викладу навчального матеріалу. Наочні методи навчання. Практичні методи навчання. Дидактичні ігри. Самостійна робота учнів як метод навчання. Формування в молодших учнів досвіду пошукової діяльності. Вибір і поєднання методів навчання.

КРЕДИТ 11. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.

Тема 20. Форми організації процесу навчання у початковій школі.

З історії розвитку організаційних форм навчання у початковій школі. Визначення цілей уроків. Добір змісту й методичного забезпечення уроку. Багатоваріантність структури уроків. Дидактичні особливості уроків для учнів шестирічного віку. Дидактичні особливості інтегрованих уроків.

Тема 21. Структура комбінованого уроку в початковій школі.

Методика проведення комбінованого уроку, критерії ефективності комбінованого уроку. Рефлексивний висновок підсумкового етапу уроку. Нетрадиційні форми навчання у ПШ.

КРЕДИТ 12. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.

Тема 22. Інтерактивні технології навчання учнів початкової школи

Поняття «технологія» і «навчальна технологія». Методики реалізації технологій. Методики проведення інтерактивних вправ.

Тема 23. Ігрові технології навчання молодших школярів

Виникнення гри. Теорії гри. Гра як метод навчання. Значення педагогічної гри. Функції гри.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин			
	усьо го	у тому числі		
		л	п	ср
Кредит 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження.				
Тема 1. Педагогіка як наука, її предмет, завдання навчального курсу. Виникнення, становлення та розвиток педагогічної науки.	15	1	4	10
Тема 2. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження. Науково-дослідницька робота студентів.	15	1	4	10
Усього годин	30	2	8	20
Кредит 2. Чинники формування особистості молодшого школяра.				
Тема 3. Розвиток і формування особистості молодшого школяра. Спадковість і розвиток особистості.	15	2	4	9
Тема 4. Становлення особистості у процесі соціалізації. Вікові етапи в розвитку особистості школяра, їх характеристика.	15	2	4	9
Усього годин	30	4	8	18
Кредит 3. Мета виховання в історії педагогіки. Педагогічна діяльність та майстерність вчителя.				
Тема 5. Мета виховання в історії педагогіки.	15	2	4	9
Тема 6. Сутність педагогічної діяльності та майстерності вчителя.	15	2	4	9
Усього годин	30	4	8	18
Кредит 4. Виникнення виховання. Виховання у первісному суспільстві та за часів давніх цивілізацій.				
Тема 7. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві. Сім'я українців з найдавніших часів до сучасності.	15	1	4	10
Тема 8. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.	15	1	2	12
Усього годин	30	2	6	22
Кредит 5. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні за часів Київської Русі (9-13 ст.), та в епоху Українського Відродження (16-I пол. 18 ст.).				
Тема 9. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні за часів Київської Русі (9-13 століття).	14	2	2	10
Тема 10. Становлення і розвиток національної системи виховання та освіти в епоху Українського Відродження (16 – I пол. 18 століття).	16	2	4	10
Усього годин	30	4	6	20

Кредит 6. Життя та педагогічна діяльність Я.А.Коменського та К.Д.Ушинського				
Тема 11. Педагогічна система Я.А. Коменського – засновника педагогічної науки та реформатора школи.	15	1	2	12
Тема 12. Видатний вітчизняний педагог К.Д. Ушинський.	15	1	4	10
Усього годин	30	2	6	22
Кредит 7. Школа і педагогічна думка в радянський період.				
Тема 13. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках ХХ-го ст. Педагогічна теорія та практика А.С. Макаренка.	14	2	2	10
Тема 14. Основні ідеї радянської педагогіки (40-80рр. ХХ ст.). Видатний український педагог В.О. Сухомлинський.	16	2	4	10
Усього годин	30	4	6	20
	210	22	48	140
ДИДАКТИКА				
Кредит 8. Теоретичні основи дидактики				
Тема 15. Дидактика як галузь педагогіки.	14	2	2	10
Тема 16. Особливості змісту початкової освіти. Характеристика Державного стандарту початкової освіти.	16	2	2	12
Усього годин	30	4	4	22
Кредит 9. Процес навчання у початковій школі				
Тема 17. Сутність та структура процесу навчання у початковій школі.	16	2	4	10
Тема 18. Принципи навчання	14	2	4	8
Усього годин	30	4	8	18
Кредит 10. Методи та засоби навчання в початковій школі				
Тема 19. Характеристика методів та засобів навчання у початковій школі.	30	2	4	24
Усього годин	30	2	4	24
Кредит 11. Особливості форм організації навчання у початковій школі.				
Тема 20. Форми організації процесу навчання у початковій школі.	14	2	4	8
Тема 21. Структура комбінованого уроку в початковій школі.	16	2	4	10
Усього годин	30	4	8	18
Кредит 12. Застосування сучасних технологій навчання у початковій школі.				
Тема 22. Інтерактивні технології навчання учнів початкової школи	14	2	4	8
Тема 23. Ігрові технології навчання молодших школярів	16	2	4	10
	30	4	8	18
	150	18	32	100
Усього годин	360	40	80	240

3. Теми лекційних занять

№	Назва теми	К-ть
---	------------	------

п/п		год.
1	Тема 1. Педагогіка як наука, її предмет, завдання навчального курсу. Виникнення, становлення та розвиток педагогічної науки.	1
2	Тема 2. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження. Науково-дослідницька робота студентів.	1
Усього годин		2
Кредит 2. Чинники формування особистості молодшого школяра.		
3	Тема 3. Розвиток і формування особистості молодшого школяра. Спадковість і розвиток особистості.	2
4	Тема 4. Становлення особистості у процесі соціалізації. Вікові етапи в розвитку особистості школяра, їх характеристика.	2
Усього годин		4
Кредит 3. Мета виховання в історії педагогіки. Педагогічна діяльність та майстерність вчителя.		
5	Тема 5. Мета виховання в історії педагогіки.	2
6	Тема 6. Сутність педагогічної діяльності та майстерності вчителя.	2
Усього годин		4
Кредит 4. Виникнення виховання. Виховання у первісному суспільстві та за часів давніх цивілізацій.		
7	Тема 7. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві. Сім'я українців з найдавніших часів до сучасності.	1
8	Тема 8. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.	1
Усього годин		2
Кредит 5. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні за часів Київської Русі (9-13 ст.), та в епоху Українського Відродження (16-I пол. 18 ст.).		
	Тема 9. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні за часів Київської Русі (9-13 століття).	2
10	Тема 10. Становлення і розвиток національної системи виховання та освіти в епоху Українського Відродження (16 – I пол. 18 століття).	2
Усього годин		4
Кредит 6. Життя та педагогічна діяльність Я.А.Коменського та К.Д.Ушинського		
11	Тема 11. Педагогічна система Я.А. Коменського – засновника педагогічної науки та реформатора школи.	1
12	Тема 12. Видатний вітчизняний педагог К.Д. Ушинський.	1
Усього годин		2
Кредит 7. Школа і педагогічна думка в радянський період.		
13	Тема 13. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках ХХ-го ст. Педагогічна теорія та практика А.С. Макаренка.	2
14	Тема 14. Основні ідеї радянської педагогіки (40-80рр. ХХ ст.). Видатний український педагог В.О. Сухомлинський.	2
Усього годин		4
		22
Кредит 8. Теоретичні основи дидактики		
15	Тема 15. Дидактика як галузь педагогіки.	2

16	Тема 16. Особливості змісту початкової освіти. Характеристика Державного стандарту початкової освіти.	2
Усього годин		4
Кредит 9. Процес навчання у початковій школі		
17	Тема 17. Сутність та структура процесу навчання у початковій школі.	2
18	Тема 18. Принципи навчання	2
Усього годин		4
Кредит 10. Методи та засоби навчання в початковій школі		
19	Тема 19. Характеристика методів та засобів навчання у початковій школі.	2
Усього годин		2
Кредит 11. Особливості форм організації навчання у початковій школі.		
20	Тема 20. Форми організації процесу навчання у початковій школі.	2
21	Тема 21. Вимоги до сучасного уроку в початковій школі.	2
Усього годин		4
Кредит 12. Застосування сучасних технологій навчання у початковій школі.		
22	Тема 22. Інтерактивні технології навчання учнів початкової школи	2
23	Тема 23. Ігрові технології навчання молодших школярів	2
Усього годин		4
Усього		18
Усього годин		40

5. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	К-ть год.
Кредит 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження.		
1	Тема 1. Педагогіка як наука, її предмет, завдання навчального курсу. Виникнення, становлення та розвиток педагогічної науки.	4
2	Тема 2. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження. Науково-дослідницька робота студентів.	4
Усього годин		8
Кредит 2. Чинники формування особистості молодшого школяра.		
3	Тема 3. Розвиток і формування особистості молодшого школяра. Спадковість і розвиток особистості.	4
4	Тема 4. Становлення особистості у процесі соціалізації. Вікові етапи в розвитку особистості школяра, їх характеристика.	4
Усього годин		8
Кредит 3. Мета виховання в історії педагогіки. Педагогічна діяльність та майстерність вчителя.		
5	Тема 5. Мета виховання в історії педагогіки.	4
6	Тема 6. Сутність педагогічної діяльності та майстерності вчителя.	4
Усього годин		8
Кредит 4. Виникнення виховання. Виховання у первісному суспільстві та за часів		

давніх цивілізацій.		
7	Тема 7. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві. Сім'я українців з найдавніших часів до сучасності.	4
8	Тема 8. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.	2
	Усього годин	6
Кредит 5. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні за часів Київської Русі (9-13 ст.), та в епоху Українського Відродження (16-I пол. 18 ст).		
9	Тема 9. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні за часів Київської Русі (9-13 століття).	2
10	Тема 10. Становлення і розвиток національної системи виховання та освіти в епоху Українського Відродження (16 – I пол. 18 століття).	4
	Усього годин	6
Кредит 6. Життя та педагогічна діяльність Я.А.Коменського та К.Д.Ушинського		
11	Тема 11. Педагогічна система Я.А. Коменського – засновника педагогічної науки та реформатора школи.	2
12	Тема 12. Видатний вітчизняний педагог К.Д. Ушинський.	4
	Усього годин	6
Кредит 7. Школа і педагогічна думка в радянський період.		
13	Тема 13. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках ХХ-го ст. Педагогічна теорія та практика А.С. Макаренка.	2
14	Тема 14. Основні ідеї радянської педагогіки (40-80рр. ХХ ст.). Видатний український педагог В.О. Сухомлинський.	4
	Усього годин	6
		48
ДИДАКТИКА		
Кредит 8. Теоретичні основи дидактики		
15	Тема 15. Дидактика як галузь педагогіки.	2
16	Тема 16. Особливості змісту початкової освіти. Характеристика Державного стандарту початкової освіти.	2
	Усього годин	4
Кредит 9. Процес навчання у початковій школі		
17	Тема 17. Сутність та структура процесу навчання у початковій школі.	4
18	Тема 18. Принципи навчання	4
	Усього годин	8
Кредит 10. Методи та засоби навчання в початковій школі		
19	Тема 19. Характеристика методів та засобів навчання у початковій школі.	4
	Усього годин	4
Кредит 11. Особливості форм організації навчання у початковій школі.		
20	Тема 20. Форми організації процесу навчання у початковій школі.	4
21	Тема 21. Нестандартні уроки у початковій школі.	4
	Усього годин	8
Кредит 12. Застосування сучасних технологій навчання у початковій школі.		
22	Тема 22. Інтерактивні технології навчання учнів початкової школи	4

23	Тема 23. Ігрові технології навчання молодших школярів	4
	Усього годин	8
		32
	Усього годин	80

6. Лабораторні заняття

Робочим планом не передбачено

7. Самостійна робота

Назви кредитів і тем		Кількість годин
		ср
Кредит 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження.		
Тема 1. Педагогіка як наука, її предмет, завдання навчального курсу. Виникнення, становлення та розвиток педагогічної науки.		10
Тема 2. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження. Науково-дослідницька робота студентів.		10
Усього годин		20
Кредит 2. Чинники формування особистості молодшого школяра.		
Тема 3. Розвиток і формування особистості молодшого школяра. Спадковість і розвиток особистості.		9
Тема 4. Становлення особистості у процесі соціалізації. Вікові етапи в розвитку особистості школяра, їх характеристика.		9
Усього годин		18
Кредит 3. Мета виховання в історії педагогіки. Педагогічна діяльність та майстерність вчителя.		
Тема 5. Мета виховання в історії педагогіки.		9
Тема 6. Сутність педагогічної діяльності та майстерності вчителя.		9
Усього годин		18
Кредит 4. Виникнення виховання. Виховання у первісному суспільстві та за часів давніх цивілізацій.		
Тема 7. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві. Сім'я українців з найдавніших часів до сучасності.		10
Тема 8. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.		12
Усього годин		22
Кредит 5. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні за часів Київської Русі (9-13 ст.), та в епоху Українського Відродження (16-І пол. 18 ст.).		
Тема 9. Виховання, освіта та педагогічна думка в Україні за часів Київської Русі (9-13 століття).		10
Тема 10. Становлення і розвиток національної системи виховання та освіти в епоху Українського Відродження (16 – І пол. 18 століття).		10
Усього годин		20

Кредит 6. Життя та педагогічна діяльність Я.А.Коменського та К.Д.Ушинського	
Тема 11. Педагогічна система Я.А. Коменського – засновника педагогічної науки та реформатора школи.	12
Тема 12. Видатний вітчизняний педагог К.Д. Ушинський.	10
Усього годин	22
Кредит 7. Школа і педагогічна думка в радянський період.	
Тема 13. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках ХХ-го ст. Педагогічна теорія та практика А.С. Макаренка.	10
Тема 14. Основні ідеї радянської педагогіки (40-80рр. ХХ ст.). Видатний український педагог В.О. Сухомлинський.	10
Усього годин	20
	140
ДИДАКТИКА	
Кредит 8. Теоретичні основи дидактики	
Тема 15. Дидактика як галузь педагогіки.	10
Тема 16. Особливості змісту початкової освіти. Характеристика Державного стандарту початкової освіти.	12
Усього годин	22
Тема 17. Сутність та структура процесу навчання у початковій школі.	10
Тема 18. Принципи навчання	8
Усього годин	18
Кредит 10. Методи та засоби навчання в початковій школі	
Тема 19. Характеристика методів та засобів навчання у початковій школі.	24
Усього годин	24
Кредит 11. Особливості форм організації навчання у початковій школі.	
Тема 20. Форми організації процесу навчання у початковій школі.	8
Тема 21. Структура комбінованого уроку в початковій школі.	10
Усього годин	18
Кредит 12. Застосування сучасних технологій навчання у початковій школі.	
Тема 22. Інтерактивні технології навчання учнів початкової школи	8
Тема 23. Ігрові технології навчання молодших школярів	10
	18
	100
Усього годин	240

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

1. Вік і виявлення індивідуальності молодшого школяра.
2. Особливості виховання молодших школярів.
3. Особистість учителя у висловлюваннях представників вітчизняної та зарубіжної педагогіки, діячів науки, культури

4. Гуманізація навчального спілкування. Організація навчального співробітництва.
5. Навчально-виховний процес у мало комплектній школі.
6. Специфіка побудови уроків у класах комплектах
7. Організація виховної роботи в малокомплектній школі.
8. Гендерні ролі та стереотипи
9. Народна педагогіка про вимоги до батьків. Традиції сімейного виховання в українській родинній педагогіці
10. Специфіка позакласної і позашкільної виховної роботи
11. Позашкільні навчально-виховні заклади
12. Педагогічна спадщина та педагогічні погляди Г.С. Сковороди
13. Порівняльна характеристика шкільних навчальних програм.
14. Умови оптимального вибору методів навчання.
15. Нетрадиційні форми організації навчальних занять.
16. Диференціація навчання учнів.
17. Формування у школярів загальнонавчальних умінь і навичок.
18. Індивідуалізація навчання учнів.
19. Формування пізнавального інтересу школярів.
20. Шляхи реалізації на уроках розвивальної функції навчання.
21. Формування у школярів уміння працювати з книгою.
22. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні школярів.
23. Педагогічна технологія «Створення ситуації успіху».

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Зміст курсу поділений на 6 кредитів. Кожний кредит включає в себе лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу даної частини курсу.

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння й засвоєння програмового матеріалу, уміння самостійно опрацьовувати тексти, написання і захист реферативних робіт, створення мультимедійних презентацій, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу. Тестування, міні контрольні роботи, модульні контрольні роботи, диспути, виступи, конференція.

Критерії оцінювання відповідей на студентів на семінарських заняттях

Враховується:

1. Рівень осмислення навчального матеріалу;
2. Рівень сформованості аналітичних умінь і концептуальних підходів;
3. Повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
4. Використання додаткової літератури;
5. Порівняння, зв'язок із практикою, висновки.

Бали	Критерії оцінювання
"Відмінно" – 5	Досконале знання та розуміння понятійного апарату з тієї чи іншої теми, вільне оперування різноманітними класифікаціями. Відповідь на поставлені питання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями. Викладений матеріал має доказовий, логічний і послідовний характер. Студент володіє способами концентрованого викладу матеріалу. Демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання. У відповіді майже не трапляються мовленнєві помилки.
"Добре" – 4	Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Понятійна основа базується на обраній класифікації. Відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу. Недостатньо вираженою та аргументованою є доказова база. Студент вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації. У відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.
"Задовільно" – 3	Відповідь неповна, фрагментарна. Знання мають недостатньо стійкий та послідовний характер. Вони застосовуються переважно для виконання завдань репродуктивного характеру. У відповідях відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь має формальний характер, відсутня чіткість, структурованість. Студент використовує лише окремі знання у новій навчальній ситуації. У відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.

"Незадовільно" – 2	Студент неспроможний відтворити інформацію у певній послідовності. Оперує лише загальними фразами. Відтворює лише окремі фрагменти, називає лише розрізнені факти, дає відповідь у формі висловлювання (судження). Наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.
--------------------	---

12. Розподіл балів, які отримують студенти за залік

Поточне тестування та самостійна робота						Залік	Накопичувальні бали/ Сума
		Кредит 1		Кредит 2		Кредит 3	
		T1	T2	T3	T4	T5	T6
Практичні заняття		15	15	15	15	15	15
Самостійна робота (включно контрольні роботи)		70		50		50	
		КР 1 – 20		КР2 – 20			
Усього		100		100		100	
							300

Розподіл балів, які отримують студенти за іспит

Поточне тестування та самостійна робота								Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
		Кредит 4		Кредит 5		Кредит 6		Кредит 7	
		T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14
Практичні заняття		10	10	10	10	10	10	15	15
Самостійна робота (включно контрольні роботи)		30		40		40		40	
		КР 1 – 20		КР 2 – 20		КР3 – 20			
Усього		70		80		80		70	
								100	300

Розподіл балів, які отримують студенти за іспит

Поточне тестування та самостійна робота						Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
		Кредит 8	Кредит 9	Кредит 10	Кредит 11	Кредит 12	

	T15	T16	T 17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	200	300
Практичні заняття	10	10	10	10	10	10	10	10	10		
Самостійна робота (включно контрольні роботи)	20		40		30	20		20			
	КР 1 – 20				КР2 – 20	КР3 – 20		КР4 – 20			
Усього	60		60		60	60		60		200	500

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: опитування, ІНДЗ, творчі завдання, мультимедійні презентації, тестування, контрольні роботи.

11. Методи навчання

Провідна форма навчання - лекція. За характером логіки пізнання впроваджуються аналітичний, індуктивний та дедуктивний методи. За рівнем самостійної розумової діяльності – проблемний виклад та частково-пошуковий метод. Структура семінарського заняття містить: письмову роботу, питання для обговорення, практичні завдання, дискусію, підведення підсумків та рекомендовану літературу, інтерактивні методи (метод проєктів, мозковий штурм, метод ПРЕС, кейс-технології, дебати, тренінги, групові дискусії); пояснювально-ілюстративні методи; проблемно-пошукові методи; використання ІКТ.

3. Рекомендована література

Базова

1. Анєнкова І. П., Байдан М. А. Педагогіка. Навчальний посібник. Львів: Новий світ-2000, 2018. 567 с.
2. Васюк О. В. Історія педагогіки та освіти в Україні : підручн. Київ : ЦП «Компринт», 2019. 519 с.
3. Васюк О. В., Сопівник І. В. Історія української педагогіки і освіти : навч. посіб.-хрестоматія. 2-ге вид., доп. і перероб. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2015. 644 с.
4. Джаман Т. В. Історія педагогіки України: навчальний посібник Львів: Новий світ-2000, 2018. 288 с.
5. Дидактика вищої школи : навч. посіб. / О. О. Біляковська, І. Я. Мицишин, С. Б. Цюра. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. 360 с.
6. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки : навч.посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец.013 «Початкова освіта» / Л. В. Задорожна-Княгницька,

7. 2. Педагогіка: навч. посіб. / І.П. Анєнкова, М.А. Байдан, О.А.Горчакова, В.М. Руссол : Львів : “Новий Світ-2000”, 2020. 567 с.
8. 3. Методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни «Педагогіка загальна» / Укл. Т.С. Гужанова. Житомир, 2019 - 46с. Режим доступу: <http://surl.li/fhdwd>
9. Хмельницька О.С. Педагогіка. Історія педагогіки: навч.-метод. посіб. / О.С.Хмельницька. Переяслав: Домбровська Я.М., 2021. 222 с. 7. Силабус навчальної дисципліни Педагогіка: Загальні основи педагогіки, Дидактика, Теорія і практика виховання, Школознавство: для студентів спеціальності 014 Середня освіта / Укл.: М.І. Соловей ,В.В. Кудіна. Вид. 4-е, змін. і доп. К.: Вид. центр КНЛУ, 2022. 91 с. Режим доступу: <http://surl.li/eklql>

Допоміжна

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
2. І. Б. Тимофєєва. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с. Режим доступу: <http://surl.li/evbzo>
3. Барбашова І. А Загальні основи педагогіки: навч. посібник для ст-тів ВНЗ 2-е видання. – Донецьк: Ландон-XXI, 2011. 126 с.
4. Білоус І.І. Ділові ігри з педагогічної етики /упоряд. Ж. М. Сташко. Київ : Вид. група «Шк.світ», 2016. 144 с.
5. Бондар В. І. Дидактика [Електронний ресурс] : підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів; М-во освіти і науки України. Київ : Либідь, 2005. 264 с.
6. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 566 с.
7. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2007. 616 с.
8. Галузинський В.М.,Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія. К.: Вища школа. 1995. 237 с.
9. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
10. Гончаров Н.К. Педагогічна система Ушинського К. Д. М.: Педагогіка,1974.
11. Дидактика. Навчальний посібник / Малафіїк І. В. К.: Кондор, 2009.- 406 с.
12. Зайченко І. В. Історія педагогіки. Удвох книгах. Книга 2. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні: навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 1032 с.
13. Каюков В.І. Цілющий елексир козацької педагогіки. // Рад.школа 1993 №1
14. Коновець О.Ф. Просвітницький рух в Україні: ХІХ – перша третина ХХ ст. К., 1992.
15. Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. Педагогіка: завдання і

ситуації: Практикум. К.: Знання-Прес, 2003. 398с.

16. Кузьмінський А. І. Технологія і техніка шкільного уроку : навч. посіб. К. : Знання, 2010. 335 с.
17. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Г. Історія української педагогіки. К., 1998.
18. Максимюк С. П. Педагогіка: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2009. 670 с.
19. Медвідь Л.А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні. К., 2003. 335 с.
20. Мельничук О. С. Історія педагогіки України: Навч. посіб. Кіровоград: Імекс ЛТД, 2001. 179 с..
21. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. К., 2001. 608 с.
22. Педагогічні ідеї К. Д. Ушинського. К.: Вища шк.,1974. 338с.
23. Полякова Г. А., Борова Т. А .Педагогіка : навчальний посібник– Х. : ВД: «ІНЖЕК», 2011. 374 с.
24. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні / за ред.. М.Д.Ярмаченко. К., 1991. 381 с.
25. Сисоева С., Соколова І. Нариси з історії розвитку педагогічної думки. К., 2003. 308 с.
26. Сухомлинська О.В. Біографія В.О.Сухомлинського у світлі наукового аналізу. Рідна школа 1993.№ 8.С 33-35
1. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн.1: навчальний посібник / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ : Либідь, 2005. 624 с.
27. Ушинський К. Д. Вибр. пед. твори. В 2-х т. Т. 1–К.: Рад.школа –1983. 488 с.
28. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник для студ. вищих педагогічних закладів освіти. К.: Академія, 2002. 528 с
29. Хомич В. Формування особистості вчителя : компетентнісний вимір. Рідна школа. 2012. № 11. С. 18-22.
30. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Академвидав, 2011. 240 с.
31. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. К.: Либідь, 2002. 560 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Видатні українські педагоги XIX – початку XX ст. [Електронний ресурс] // Українська педагогіка[сайт]. Текст. Б. м., 2017. URL: <http://ukped.com/statti/istorija-pedagogiki/3319-vydatni-ukrainskipedahohy-xix-rochatku-xx-st.html>
2. Государственная научная педагогическая библиотека имени К. Д. Ушинского URL: <http://www.gnpbu.ru>

3. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) URL: www.uazakon.com
4. Закон України «Про освіту» Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VIII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19_11.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти в Україні. – постанова Кабінету міністрів України постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
6. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Основні етапи розвитку педагогіки. Навчальні матеріали он лайн, 2017. - URL: http://pidruchniki.com/.../pedagogika/osnovni_etapi_rozvitku_pedagogiki
8. Розвиток педагогічної думки - Історія педагогіки: курс лекцій. Освіта, 2011. - URL: www.info-library.com.ua/books-text-532.html
9. Сайт Міністерства освіти та науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua/>
10. Становлення і розвиток педагогіки як науки про виховання людини. Навчальні матеріали он лайн, 2017. URL: http://pidruchniki.com/73644/pedagogika/stanovlennya_rozvitok_pedagogiki_nauki_vihovannya_lyudinivihovannya_lyudini
11. . Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. URL : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.
12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 р. №344/2013. URL : <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>.